

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Jiří Macoun – Osobnost a dílo

Vypracovala: Klára Ženíšková, DiS.
Vedoucí práce: PhDr. Milan Pokorný, Ph.D.

České Budějovice 2015

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala Ph.Dr. Milanu Pokornému, Ph.D. za rady a připomínky, dále děkuji spisovateli Jiřímu Macounovi za poskytnuté materiály a také všem, kteří mi pomáhali jak s konzultací, tak se zpracováním mé bakalářské práce.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.

Podpis studenta

ANOTACE

V bakalářské práci je představena jedna z osobností současné české dětské literatury a její tvorba. Dle dostupných pramenů jde o první ucelené zhodnocení autorovy tvorby. Práce je strukturována do tří částí – teoretické, biografické a bibliografické. Teoretická část shrnuje českou dětskou literaturu. Biografická část je zaměřena na autorovu osobnost a jeho život. K této části je využito osobního kontaktu s autorem a dotazník. Bibliografická část se zabývá přehledem autorovy tvorby. Vybraná díla jsou podrobena analýze. Z důvodu minima tištěných materiálů a odborných publikací o Jiřím Macounovi je četná část informací čerpána z webových stránek či z informací z osobního kontaktu s Jiřím Macounem.

ABSTRACT

In this bachelor thesis is introduced one person of present Czech literature for children and his writings. According to available researches it is the first comprehensive evaluation of author's work. This thesis is structured into three parts – theoretic, biographic and bibliographic. Theoretic part summarizes Czech literature for children. Biographic part focuses on author's personality and his life. For this part is used personal contact with the author and the questionnaire. Bibliographic part covers overview of author's work. Selected writings are analyzed. Due to lack of printed materials and published papers about Jiří Macoun a lot of information is from internet or from personal consultation with Jiří Macoun.

OSNOVA

1. ÚVOD.....	8
2. DĚTSKÁ LITERATURA.....	9
2.2 Próza pro děti a mládež.....	15
2.2.2 Naučná próza	17
2.2.3 Pohádky	17
2.2.4 Komiks.....	18
3. BIOGRAFIE	21
3.1 Život Jiřího Macouna.....	21
3.2 Dotazník pro spisovatele Jiřího Macouna.....	22
4. PŘEHLED TVORBY	28
4.1 Počátky autorovy tvorby	28
4.2 Řazení publikací chronologicky	29
4.3 Řazení publikací žánrově.....	29
4.3.1 Dobrodružná literatura	30
4.3.2 Naučná literatura.....	33
4.3.3 Pohádky	42
4.3.4 Komiks.....	43
4.3.5 Ilustrace.....	45
5. ARCHIV, RECENZE	46
6. ZÁVĚR	47
7. ZDROJE.....	48
8. SEZNAM OBRÁZKŮ.....	51
9. SEZNAM PŘÍLOH.....	52

1. ÚVOD

Analyzovaného autora a jeho díla jsem si zvolila z toho důvodu, že mám ráda dobrodružnou literaturu a měla jsem možnost osobně poznat jednoho z jejích tvůrců. Spisovatel Jiří Macoun uspořádal u příležitosti akce Celé Česko čte dětem autorské čtení v prachatických základních školách a velmi příznivě na mne zapůsobilo nejen jeho dílo, ale i jeho osobnost. Jeho tvorba je mi blízká i tím, že vzniká v místech blízko mého bydliště, Prachaticka (například Kremže, Český Krumlov, Klet', Loučeje).

Tato práce má za cíl sumarizovat informace o autorově životě a díle a zasadit je do širšího kontextu současné literatury pro děti a mládež. Podobný přehled dosud nebyl proveden, je to první pokus o monografické zhodnocení jeho dosavadní umělecké činnosti.

2. DĚTSKÁ LITERATURA

2.1 Vznik a vývoj žánrové struktury literatury pro děti a mládež

Pojem literatura pro děti a mládež bývá nahrazován termínem dětská literatura. Na počátku zájmu o dětskou literaturu se lze setkat s názvy jako dětské spisy, spisy pro mládež, dětské čtení, dětské písemnictví, v současnosti se ustálil pojem dětská četba. Podobný vývoj panoval i v ostatních evropských literaturách.¹

Vymezení pojmu literatura pro děti a mládež a jeho celkové uchopení v literárněvědném bádání se začaly objevovat v průběhu dvacátého století. V padesátých a šedesátých letech začaly vycházet faktografické příručky, dále vycházely v evropském kontextu studie o jednotlivých žánrech a literárněhistorických etapách vývoje dětské literatury. Koncem sedmdesátých let se objevilo základní slovníkové dílo *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur*, které bylo institucionálně zaštitěno. Dílo, které sepsal mezinárodní kolektiv v čele s Klausem Doderenem, zachycuje žánrová, monografická, literárněhistorická a recepční hesla hlavně v souvislosti s německy mluvícími zeměmi. V současném bádání o literatuře pro děti a mládež se prolíná komunikační přístup mezi komplexní výpovědí díla a recipientem s jeho sociokulturní a psychologickou ukotveností a naratologie, tedy teorie vyprávění.²

Literatura určená dětem a mládeži zahrnuje jak tvorbu, jenž je jim záměrně věnována, tak texty, které přijímají jako svou četbu.

Literatura pro děti a mládež je vydělována jako jeden ze subsystemů literární slovesnosti v opozici vůči literatuře pro dospělé. Jejich vzájemný vztah je podnětný. Byl

¹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 11

² ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 11-12

proměňován od dominantní role literatury pro dospělé (od doby romantismu) až po vliv literatury pro děti a mládež na její jazykový prostředky a fantazijní motivy.³

Literatura pro děti a mládež je určena zpravidla pro recipienty od tří do šestnácti let věku. Skladba žánrů je vykládána z pohledu ontogeneze psychiky dítěte. Oproti fázím předškolního věku a puberty, kdy žánry jsou v souladu s vývojovým stupněm dítěte, například: říkadlo – žánrové varianty pohádky – próza s dívčí hrdinkou / chlapeckým hrdinou, dělení ztrácí své opodstatnění. Využívá se v nakladatelství a ve školství. V dětské literatuře lze rozlišit dva pojmy, které souvisejí s jejím vznikem:

- „*Intencionální – literární díla jsou dětem a mládeži adresována tvůrci a jsou určována vnějšími atributy (podtitul, edice, nakladatelství),*
- *neintencionální – odnož představuje veškerou četbu dětí a mládeže, v níž se ocitají slovesné projevy (literární, školní četba – slabikáře a čítanky, časopisecké, divadelní, filmové texty), které si dětská literatura přisvojuje a které se tak podílejí na jejím neustálém kvantitativním růstu.*“

Od druhé poloviny dvacátého století převažuje v četbě dětí a mládeže intencionální tvorba.⁴

Variabilita estetické funkce literatury pro děti a mládež koresponduje s recepční schopností čtenáře, které se teprve vytváří a je ovlivňována historickým faktorem vzniku díla. Projevuje se ve čtyřech prioritách - funkce:

- poznávací,
- relaxační,
- didaktické (výchovné),
- fantazijní.⁵

³ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež.* Praha: Portál, 2006, str. 12

⁴ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež.* Praha: Portál, 2006, str. 12

⁵ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež.* Praha: Portál, 2006, str. 12

Vývoj žánrové skladby literatury pro děti a mládež v evropském kontextu je spjat s výchovnými snahami a s vývojem literatury v osvícenství koncem osmnáctého století, kdy se upevnily nebo poprvé objevily žánry jako:

- obrázková kniha (Bilderbuch),
- antologie písní, bajek nebo mravních vyprávění,
- divadlo pro děti,
- dobrodružná a historická próza,
- cestopis,
- naučné knihy,
- časopisy,
- rádce pro mládež.

Rozšířená byla převyprávění z antické literatury (například Homérova Ilias a Odyssea, Ezopovy bajky), a klasických děl světové literatury například Cervantesův Důmyslný rytíř don Quixote de la Mancha, Gulliverovy cesty Jonathana Swifta, Robinson Crusoe Daniela Defoa a další robinzonády.⁶

V romantismu se začala žánrová skladba měnit v sevření s folklórními žánry a s jejich útvary pro děti, v nichž byla uplatňována i fantazie. Útvary:

- říkadlo a báseň,
- píseň,
- pohádka,
- pověst,
- legenda.⁷

Období vlády Marie Terezie a Josefa II. se považuje za období počátků četby dětí a mládeže v českých zemích a její vydávání. Patenty zřízení obecných škol, zavádění nových studijních řádů, odstranění nevolnictví a možnost náboženské tolerance jsou skutky obou panovníků, které umožnily vydávání děl pro děti. Záměrná literatura pro děti a mládež pokrývala potřebu školní četby a četby výchovně-zábavného charakteru.

⁶ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 13

⁷ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 14

Četba se vyskytovala například v čítankách, slabikářích a motlitbách (např. Výstrahy pro nezkušenou mládež Jakny Františka Tomsy a Jana Rulíka).⁸

Se školskými zákony se postupně rozšířila školní čítanka. Nejprve byla čítací knihou, poté se vyvíjela do souboru literárních umělecky hodnotných textů s metodickým aparátem, jak ji známe dnes.⁹

V četbě dětí a mládeže byly v popředí čtenářské publikace obrozenců a klasických autorů - Antonín Jaroslav Puchmajer, František Ladislav Čelakovský, Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Božena Němcová, Vítězslav Hálek, Jan Neruda, Adolf Hejduk, Julius Zeyer a jiní. Sběratelství a tvůrčí činy zmiňovaných autorů souvisely s jejich dalšími aktivitami za povznesení literatury a četby pro mládež. Je tím myšleno například to, že František Ladislav Čelakovský tvořil první čítanky pro střední školy a koncipoval doporučenou četbu. Spisovatelé Josef Václav Sládek, František Bartoš, Tomáš Garrigue Masaryk a Alois Mrštík se vyjadřovali k tvorbě a vydávání literatury pro děti a mládež v časopisech Lumír, Obzor Moravský, Světozor, Čas, Naše doba, a Moravská Revue.¹⁰

V první polovině dvacátého století proniká do literatury pro děti a mládež utilitární duch, a to pod vlivem společenských a politických poměrů. Výsledkem tohoto procesu byla sociálně orientovaná tvorba, zejména prozaická. V periodických tiscích Lidové noviny, Rozpravy Aventina, Rozhledy a Čin se vytyčily nové tvůrčí metody a teoretické názory. Karel a Josef Čapkové, Jiří Mahen, Josef Lada, Ondřej Sekora, Karel Poláček, Marie Majerová, Jaromír John a Václav Řezáč, autoři zmiňovaných periodik, nabádali k tvorbě pro děti. Jejich publicistická a umělecká angažovanost je spojována s vývojem autorské pohádky, dobrodružné prózy, prózy s dětským hrdinou a se vznikem českého

⁸ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 14

⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 15

¹⁰ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 15

komiksu. Za zásadní události vzniku uměleckých děl literatury pro děti a mládež jsou považovány stále větší prolnutí s literaturou pro dospělé jak v tvůrčí a tématické rovině, tak ve formálních postupech a dále hojně vydávané překlady z anglické, francouzské a německé literatury.¹¹

Od konce čtyřicátých let se vyvíjely v zemích sovětského svazu žánrové varianty socialistického realismu, školní nebo výchovná povídka. Od šedesátých let se začala ve světovém kontextu tvořit autorská pohádka, u které lze obtížně vymezit věkové určení recipienta. Šedesátá léta byla pro vývoj české dětské literatury a žánrových forem umělé pohádky, poezie a prózy plodná. Postupně docházelo k prolínání výtvarného umění s filmem a literaturou. Do literatury pro děti a mládež pronikala témata smrti, stárí, handicapu, ekologie, politiky drogové závislosti, o kterých se do té doby nemluvalo a jež byla pokládána za nevhodná.¹²

V posledním dvacetiletí byla česká literatura pro děti a mládež ovlivněna nejen historickými událostmi po roce 1989, ale i vzrůstajícím nápoem moderních technologií, které čtenářskou obec proměnily. Jaroslav Toman uvádí, že na počátku devadesátých let se začala masově vydávat literatura triviální, kdežto hodnotná česká literatura pro děti a mládež se vytratila. Návrat k umělecké dětské tvorbě byl uskutečněn až koncem devadesátých let.¹³

Čtenářská gramotnost je jen zlomkem aktivit v dnešním digitálním světě dětské kultury, a proto naučnou a relaxační funkci přebírají jiná média než knihy. Současnou literaturu pro děti a mládež charakterizuje nejen rozvolnění tradičních mezí, žánrová a hodnotové rozvrstvení, ale i různé kategorie čtenářů. Znamená to, že mnoho děl lze zařadit jak k dospělému, tak i k dětskému publiku. Za nejvíce rozvíjející druh dětské tvorby je

¹¹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 15 – 16

¹² ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 16 - 17

¹³ CSc. TOMAN, J. PaedDr. Doc. *Současná česká literatura pro děti a mládež (Tvorba devadesátých let 20. století)*. Brno: CERM, 2000, str. 3-4

považována obrázková knížka. Rozvíjí se obrázková literatura zaměřená na české dějiny a významné osobnosti kulturního a politického života.¹⁴

J. Čenková soudí, že v současné společnosti vzniká nová literatura, která je typická křížením různých variant žánrů (mýtus, epos, pohádka a jiné), výtvarného a filmového umění (rozšíření komiksu a obrázkové knihy) a v neposlední řadě působením novodobých médií (fantasy, gamebook).¹⁵

V závěru lze konstatovat, že do poloviny dvacátého století se začala žánrová struktura literatury pro děti a mládež proměňovat pod vlivem historického, kulturního, politického a mediálního vývoje společnosti a poetiky literatury pro dospělé.

¹⁴ ŠUBRTOVÁ, Milena. Nová literatura pro děti a mládež. *Portál české literatury: Nová literatura* [online]. s. 1 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/nova-literatura/nova-literatura-pro-deti-a-mladez/>

¹⁵ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 17

2.2 Próza pro děti a mládež

Próza pro děti a mládež a její žánrové variace prošla v historii mnoha tematickými a tvarovými proměnami, které souvisely s vývojem prozaických žánrů, s postavením dítěte ve společnosti, s tím, jak dítě vnímá svět a v něm sama sebe, a v neposlední řadě s pohledem rodičů, pedagogů, autorů, psychologů a médií. Próza pro děti a mládež je ovlivňována svými čtenáři. Její autoři se zaměřují buď na jedno téma a používají jednu její variantu, anebo na sérii příhod hlavní postavy, postav či skupiny (Záhada hlavolamu Jaroslava Foglara). Čtenář hledá prostřednictvím prózy nové cesty, zkušenosti, názory a jednání. Autoři zahrnutí do dětské četby nejen všechny předchozí zmíněné aspekty, ale také do ní promítají vlastní vzpomínky na dětství, svou čtenářskou zkušenost a představu o literatuře vhodné pro děti a mládež.¹⁶

Pro dětskou prózu jsou typické prvky autenticity, tedy prvky vlastního rodinného života autora, které mají hravý charakter. Literatura pro mládež přináší dříve nepopisované obtížné problémy společnosti a tedy témata zranitelnosti dospívajících v moderní době.¹⁷

Dále se bude charakteristika prózy věnována čtyřem konkrétním oblastem, jež se budou týkat tvorby Jiřího Macouna a jeho děl. Těmito oblastmi jsou:

- dobrodružná próza,
- naučná próza,
- pohádka
- komiks.

¹⁶ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 23 - 31

¹⁷ ŠUBRTOVÁ, Milena. *Nová literatura pro děti a mládež. Portál české literatury: Nová literatura* [online]. s. 1 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/nova-literatura/nova-literatura-pro-deti-a-mladez/>

2.2.1 Dobrodružná próza

Dobrodružná próza původně nebyla psána pro děti a mládež, ale pro dospělé, ovšem našla si oblibu mladé čtenářské obce. Existují dva protichůdné názory na to, zda řadit dobrodružnou literaturu mezi uměleckou, či okrajovou. Nejedná se jen o oddechovou četbu, ale čtenář si v příběhu vybavuje vlastní životní cíle a přání, tzn. chce-li být člověk například fyzikem, čte knihy o fyzice. Čtení těchto knih umožňuje čtenáři ztotožnit se s hrdinou a prostředím, prožívat s ním jeho zážitky, které jsou pro něj v reálném životě nemožné. Povaha hrdiny většinou zůstává v průběhu celé knihy nezměněna. Mění se jen děj, který nestále graduje. Lze říci, že čtenář očekává dobrodružnost, ale zároveň očekává něco neočekávaného, čím text dostává svou estetickou funkci.¹⁸

Dobrodružná próza je tematicky a hodnotově značně různorodým žánrem. Klasická dobrodružná díla, která jsou spojena se zakladateli žánru, jako je Jules Verne (vědeckofantastická), a s autory tzv. stopařských a přírodních indiánských próz (Poslední Mohykán Jamese Fenimora Coopera, Dva divoši Ernesta Thompsona Setona), se stala pro svou romantiku a pozitivní výchovný akcent nadčasovými. Největšímu rozmach nastal v meziválečném období a nově v šedesátých až osmdesátých letech dvacátého století pod vlivem skautského hnutí. Nyní ustupuje do pozadí před stále se rozšiřujícím komiksem a fantasy literaturou. Díky možnostem cestování vstupují do pozadí i cestopisně dobrodružné prózy a stávají se literaturou faktu.¹⁹

Dobrodružné znaky vykazuje řada próz žánrově hraničních, ve kterých převažuje historismus – Lovci mamutů Eduarda Štorcha, které byli jedním z hlavních vzorů Jiřího Macouna, instruktivnost – díla Jaroslava Foglara – Hoši od Bobří řeky, Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří. Tato tvorba je vyhledávána dalšími generacemi dětských čtenářů – Hoši od Bobří řeky, Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří. Tato tvorba je

¹⁸ CHALOUPKA, O; NEZKUSIL, V. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury II*. Praha: Albatros, 1976, str. 77 - 87

¹⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 30-31

vyhledávána dalšími generacemi dětských čtenářů. Autoři vycházeli z vlastní pedagogické zkušenosti ztvárnit psychiku dětských postav v kolektivu.²⁰

2.2.2 Naučná próza

Vznik a nárůst naučné a odborné prózy je spojován se šířením vzdělání, se vznikem univerzit a škol. Lze předpokládat, že se tento nárůst bude i nadále zvyšovat.²¹

2.2.3 Pohádky

Pohádky lze charakterizovat jako literární texty, které vznikly na základě různorodých podkladů starodávných vyprávění. Zahrnují bájně představy lidstva, nadčasové životní pravdy, hlavně věčnou touhu po naplnění dobra, a víru v kouzelnou moc slova. Tak lze označit pohádky například bratří Grimmů, Boženy Němcové, Karla Čapka a Jana Wericha, jež jsou inspirováni folklórní pohádkou a jejichž tvorbu lze rozdělit dvojím způsobem. Na jedné straně bratři Grimmové a Božena Němcová lidové pohádky záměrně sbírali, třídili a přetvářeli je určitým způsobem v literární text. Původní autoři pohádek jsou anonymní. Na druhé straně Karla Čapek a Jan Werich byli lidovou pohádkou inspirováni a na základě toho vytvářejí svébytné autorské (umělé, moderní) pohádky. Podle původu tak rozlišujeme pohádky na:

- lidové (folklórní),
- autorské.²²

²⁰ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 31

²¹ 20. lekce 12. století v: *Próza naučná a odborná*. [online]. s. 9 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: http://is.muni.cz/el/1421/jaro2011/LJMedA06/um/20_12_stoleti_V.pdf

²² ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 107 - 108

Moderní pohádka je stále zaměřena na vyprávěčství, ale vypravěčskou roli a roli hlavních hrdinů nezřídka přebírají otcové – přirozená autorita se nevylučuje s ironickým hodnocením otcovské pozice a je odvíjena od láskyplných rodinných vztahů. Pohádky představují skutečnou výpověď o hledání přátelství a pravých hodnotách. Autorské pohádky se váží k folklóru, k tradicím individuální poetice autorů.²³

2.2.4 Komiks

Termín komiks pochází angličtiny, ze zkráceného termínu comic-strips, což byly původně komické obrázkové pásy. Název je znám v angloamerickém světě od konce devatenáctého století. Komiks neboli obrázkový kreslený seriál, je rozšířeným a bouřlivě rozvíjejícím se žánrem dvacátého století. Je považován za žánr populární literatury, i přesto, že je tematická škála komiksů velmi široká. Zahrnuje jak klasická díla adaptovaná do komiksu (např. Petr Pan, Válka s mloky, Staré pověsti české), tak původní seriálové příběhy, které se vyznačují převážně ustálenou strukturou.²⁴

Helmut Müller píše o komiksu jako „o médiu, které je recepčně zvýhodněno součástí textu a obrazu. Tento rys ho odlišuje od kreslených příběhů (Bildgeschichte), u kterých pozorujeme nejdříve obrázek a poté text. Vizuální vjem je u komixu dominantní.“²⁵

V České republice se teoretický zájem o komiks začal rozvíjet v devadesátých letech dvacátého století (např. studie J. Tichého). V současné době se komiksem zabývají

²³ ŠUBRTOVÁ, Milena. Nová literatura pro děti a mládež. *Portál české literatury: Nová literatura* [online]. s. 1 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/nova-literatura/nova-literatura-pro-deti-a-mladez/>

²⁴ ČEŇKOVÁ, J. Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. *Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 149

²⁵ MÜLLER, H. a kol. *Zamyšlení nad comics. Zpráva ze sympozia*. Frankfurt nad Mohanem: Výzkumný institut literatury pro mládež Univerzity J. W. Goetha. Zlatý máj, 1983, č. 10

Milan Kruml, T. H. Matějček, Anna Mikušáková, Jiří Macoun a výtvarnou podobou Pavel Štěpán, Tomáš Prokůpek a jiní.²⁶

Komiks pro děti a mládež je charakterizován základními rysy populární literatury. Vypráví příběh obrazem, lze tedy říci, že vizuální vnímání jako estetický činitel převažuje, zhuštěný text je umístěn v takzvaných bublinkách, ve kterých se vyskytují komentáře hrdinů příběhů. Existují také komiksové formy bez textu nebo s textem pod obrázky, které jsou nazývány kreslenými seriály. Komiks spojuje několik druhů umění – výtvarného (kresba), literárního (text) a filmového (fázování pohybu). Využívá techniky filmového záběru, rychlé změny akce a prolínání stříhů. V poslední době je přiřazován i k umění dramatickému. Dieter Grünewald říká, že komiks je čtivým divadlem, které se odehrává na papírovém jevišti, srovnává hrdinu s hercem, který ztělesňuje určité typy a tím usnadňuje divákovi orientaci. Tyto postupy se obměňují podle různého poměru mezi obrazem a textem, detailní kresba a akční rozfázování je dominantní u komiksů s vizuálním efektem. Počátky žánru vycházejí z tradice výtvarné karikatury, narativních postupů jarmarečních kramářských písní a knížek lidového čtení. Komiks je spjat s pravidelnou publikací v novinách a časopisech, které usilovaly o zvýšení počtu svých abonentů.²⁷

Komiksová produkce se člení do dvou výrazových forem s řadou tematických variant. Komiksy:

- dobrodružné – jejichž skladba zahrnuje příběhy klasické literatury adaptované do komiksové podoby (např. Robinson Crusoe), historické, detektivní, vědeckofantastické, fantasy (Thorgal),
- humorné – zde jsou zařazovány veselé příběhy o zvířatech (např. Tom a Jerry),
- politické – aktuální,
- erotické.²⁸

²⁶ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 149 - 150

²⁷ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 150

²⁸ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, str. 150 - 151

Závěrem lze usoudit, že komiks je série příběhů v obrázcích. Typickými rysy jsou stálá charakteristika jednajících hrdinů a pravidelné publikování v tisku, včetně důležitého komerčního boje o přízeň čtenářů. Literární i obrazová složka je podřízena komice a černému humoru. Komiks se stal moderním aktuální spisovatelským žánrem a důležitým faktorem v konkurenčním boji vydavatelství periodik, (například Lidové noviny a Reflex).

3. BIOGRAFIE

Obrázek 1 Jiří Macoun

Zdroj: <http://www.topvip.cz/rozhovory/jiri-macoun-konec-zlatych-ceskych-rucicek>

Motto Jiřího Macouna zní:

„Nenaučíš-li se v mládí číst, v dospělosti si knížku nekoupíš!“

(Neznámý)

3.1 Život Jiřího Macouna

Jiří Macoun se narodil dne 30. května roku 1956 v Českých Budějovicích, krajském městě Jihočeského kraje. Je to významný jihočeský spisovatel, ilustrátor, publicista. Po absolvování střední školy jej čekal bohatý pracovní život. Střídal různorodé profese, jako jsou obráběč kovů, čerpač, vychovatel zednických a tesařských učňů, horník na dole Lazy v Orlové, domovník, vedoucí obchodního domu, prodavač nábytku. Jeho zájmy lze charakterizovat jako pestré. Zabývá se geologií, paleontologií, astronomií, meteorologií, vojenstvím, kosmonautikou nebo vařením. Dříve se věnoval i sportům, např. maratonu, šermu, létání s bezmotorovými letadly, karate.²⁹

²⁹ MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24].

Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

Za jednoho z nejschopnějších českých autorů literatury pro děti a mládež považuje Eduarda Štorcha. Štorchovi Lovci mamutů vynikají podle něj čtivostí a moderností. Dále byl autor inspirován převyprávěním dobrodružství trosečníka Robinsona Crusoe od Františka Novotného. V neposlední řadě stála publikace Ondřeje Sekory Ferda Mravenec. Ani zahraniční literární vzory nestály v pozadí, v mládí opakovaně četl Neználka a Tajuplný ostrov.³⁰

Jiří Macoun publikuje články na internetovém portálu technet.idnes.cz. Články se týkají převážně historických událostí, vojenství a katastrof, jenž jsou nejvíce oblíbená téma Jiřího Macouna.³¹

3.2 Dotazník pro spisovatele Jiřím Macouna

Dotazník se skládal z dvaceti otázek. Pan Jiří Macoun ochotně a vstřícně odpověděl na všechny otázky, které mu byly položeny, a popřípadě doplnil zajímavosti navíc.

Dotazník

Jiří Macoun – Osobnost a dílo

Dobrý den, jmenuji se Klára Ženíšková. Jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity České Budějovice. Tímto si Vás dovoluji požádat o vyplnění dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce zabývající se Vaším životem a tvorbou. Výsledky dotazníku slouží jen pro účely zmíněné bakalářské práce. Děkuji za odpovědi a za věnovaný čas.

³⁰ MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

³¹ MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

1. Kdy jste začal psát? Kdy jste se rozhodl stát spisovatelem?

„Domnívám se, že okamžik rozhodnutí proběhl někdy ve čtvrté či páté třídě. Dokonce jsem začal ihned tvořit. Prvním dílem byl obrázkový seriál o letu na Venuši (nezachoval se). Podnětem byla četba některého z humorně pojatých děl Stanislava Lema (polský autor sci-fi z druhé poloviny 20. století). V osmé třídě jsem pak začal pracovat na knize o letu na Mars (Tajemný Mars). Dílo jsem nedokončil, protože asi na 20. stránce jsem zjistil, že nejsem dobře připravený po odborné stránce, že se musím ještě hodně naučit a seznámit se se spoustou poznatků z vědy, a životem vůbec, aby mé dílo mělo hlavu a patu a bylo čtivé. Dílo se zachovalo dodnes. Mám sešit ve skříni. Můžete si ho vyfotit. Přestávku v psaní jsem řízeným způsobem (tedy, že jsem nikdy nezapomněl na svůj životní cíl) dodržoval jen s malinkými výjimkami do roku 1985. Tehdy jsem si koupil psací stroj a začal tvořit literární díla ☺.“

2. Kdo je váš spisovatelský vzor? Inspiroval Vás někdo? Jazykem, žánrem,..?

„Po stránce jazykové jsem se chtěl vždy zařadit do stejné skupiny, kam patří K. Čapek. Ostatní české spisovatele nepovažuji za úplně hodné následování. Oslovila mě především Čapkova bohatá a pestrá slovní zásoba. I výstavba dialogů a utváření příběhů, jakož i myšlenková brilantnost od té doby u českého autora nezaznamenaná. Přiměřené využívání i méně častých slov v jazyce díla. Z hlediska výstavby zápletky je mým vzorem i E. Štorch (Lovci mamutů). V období, kdy jsem psal knihy Experiment Max a jiné o Maxovi, tak jsem vyzobával poslední drobtý nápady, které zbyly po všeobjímajícím žánrovém záběru J. Verna. Nikdy jsem nečetl knihy jak na běžícím pásu (jako například M. Viewegh). Vybraná a mně libá díla oblíbených autorů jsem četl dokola (třeba i 20x, ale zpravidla vybrané pasáže). Zejména se to týká knih Robinson Crusoe, Lovci mamutů a Tajuplný ostrov, Zachraňte vesmír, Sešity směšných lásek, Mistr a Markéta (Bulgakov), povídky od Bunina. Dříve i Párala (Muka obraznosti, Profesionální žena). Plkala Jiráskova jsem nikdy soustavně nečetl. A J. Švejdu (např. Požáry a spáleniště), jsem četl jen proto, abych si uvědomil, jak psát nechci (negativní vzor), jak se psát nemá. Přečetl jsem dlouhou řadu naučné a populárně naučné literatury z oborů, které mě zajímají, historie, vojenství, zbraňové systémy, kosmonautika, astronomie a jiní.“

3. Jaká je Vaše nejoblíbenější kniha?

„Pořadí na mém žebříčku se mění čas od času. V současnosti se na prvním místě nachází dílo Analfabetka, která uměla počítat (Jonas Jonasson).“

4. Jaká je podle Vás dnešní čtenářská gramotnost u dětí a mládeže?

„Nejsem odborník a můj názor není výsledkem vědeckého zkoumání. V poslední době jsem upustil nad uvažováním v tomto směru. Řeči o nízké úrovni dětské čtenářské gramotnosti považuji za klišé, které má jen malou vypovídací hodnotu ve vztahu k celkové kulturní úrovni české společnosti. Schopnost chápat čtený text a četbou čerpat poznatky upadá v naší zemi bez ohledu na věk. Pořádám-li autorská čtení, až na nepatrné výjimky, s dětskými posluchači naleznu vždy společnou řeč. Mnohem horší je to s vyučujícími a knihovníky. Jejich připravenost na akci je někdy hodně mizerná. Vyskytují se ale vynikající výjimky. Vyspělost osobnosti vychovatele (pedagog, knihovník) je určující a výrazně ovlivňuje myšlení svěřenců. Na dětech pak takové motivující působení poznám okamžitě.“

5. Proč jste si vybral zrovna dobrodružné knihy, vojenské knihy a komixy?

„Nezačal jsem psát dobrodružnou literaturu pro děti a mládež jako první. Zhruba od roku 1986 jsem se věnoval psaní moderních pohádek, které jsem pak následně označil souborným názvem Jak Ondra naučil hrát čerty kuličky. Dílo jsem poslal do Albatrosu asi v roce 1988 a nikdy nevyšlo. Tehdejší redaktorka A. Peisertová ovšem ocenila při pohovoru nad rukopisem můj skvělý vyprávěčský talent a přesvědčila mě, abych místo pohádek, kde bylo v tehdejší českém prostředí našlapáno (Čtvrtek, Čechura aj.), se pustil do psaní pro čtenáře od 10 let - kluky, pro které nikdo psát nechce. Dílo jsem napsal. Už nevím, jak se jmenovalo, ale myslím, že jeden strojopis mám někde v archivu (hozený ve skříni), nakonec nevyšlo, protože přišla v listopadu 1989 jiná doba. Příběh to byl ze staré doby (pionýři a tak). Teprve o mnoho let později jsem napsal povídky do knihy Experiment Max.

Knihy z vojensko-historickými náměty si vyžádalo nakladatelství Computer Press. Tehdy se tento žánr prodával velmi dobře. Komix o Maxovi měl být PR podporou knih. Projekt uskutečňovaný prostřednictvím měsíčníku Moje 1. noviny ale záhy selhal. Časopis zanikl. Ve vašem výčtu chybí pohádková tvorba. Knihu Bratři bagři (XYZ v době vydání již součást Albatros Media 2011) považuji za velmi povedenou po všech stránkách (text, ilustrace, sazba). A už vůbec pravděpodobně nemáte povědomí o e-knize Lepší dějiny Česka. Je určena pro dospělé čtenáře a byla zařazena do žánru alternativní historie. Svého času byla nejprodávanější e-knihou v oboru sci-fi. Čtenářské ohlasy byly až velmi příznivé. Jiným mé fantazie nesesdly.“

6. Jak se na psaní koncentrujete? Co ve Vás podmiňuje fantazii?

„Kudy chodím a běhám, tudy přemýšlím o námětech a jejich zpracování. Představivost je asi vrozená, ale jako každý talent je ji třeba rozvíjet. V tomto případě představováním si. Zajímavostí je, že když jsem v koncích se skladbou některé věty, pomáhá mi jít umývat nádobí. Občas se nad dřezem s pěnou zrodí ten pravý nápad. Píšu velmi pomalu. Pár vět či odstavec za den je dobrý výkon. Text zpravidla přepíšu mnohonásobně. Moderní psaní ve wordu takový postup usnadňuje. Za nejdůležitější tvůrčí nástroj považuji klávesu Delete.“

7. Nakolik jsou Vaše dětské dobrodružné knížky autobiografické?

„Až na nepatrné výjimky jsou zápletky v knihách výsledkem autorské úvahy a představivosti. Jistá část příběhů je inspirována prožitky, které jsem slyšel vyprávět (např. povídka Balvan). Jen v povídce Teorie stopu jsem použil vlastní poznatky z výroby jednoduchého dalekohledu. No a balón z povídky Pošta do Tichomoří jsem si vlastně vyrobil taky. Takže jistá míra vlastních zkušeností je v mé tvorbě obsažená.“

8. A jak je to s příběhem? Napadl Vás hned nebo po částech, které jste si pak postupně skládal dohromady?

„Zápletku vždy skládám spíše po částech. Postupně jsem dospěl k tvůrčímu postupu, kdy nejprve zvolím na základě jistého prvotního nápadu název knihy či jednotlivé povídky nebo kapitoly, teprve poté se věnuji promýšlení jednotlivých úseků děje. Moje tvůrčí zásada je taková, že každá věta musí být napsaná způsobem, že čtenář má mít chuť si přečíst větu následující a ne knihu hodit do kouta pro všeobecnou nezábavnost.“

9. Pevnosti, tanky, bitvy, rakety a střelné zbraně? Proč najednou taková změna tématu?

„Tanky, bitvy a válečnictví jsou bytostnou součástí lidské kultury napříč celými dějinami a zbraně obsahují stejnou míru lidské invence jako díla umělecká. Výzbroj a znalosti způsobů vedení boje umožňují lidským skupinám přežít. Proto je jim třeba věnovat pozornost. Velké kultury (např. řecká či římská), se vyznačovaly vždy, a vyznačují, mistrovským zvládnutím válečného umění. Dnes tomu není jinak.“

10. Jsou tyto vojenská témata pro kluky pořád aktuální nebo zájem o ně upadá.

„Vojenská témata jsou velmi aktuální. Začít besedu s devátáky otázkou: „Víte, jaký je rozdíl mezi lehkým a těžkým kulometem?“ je krokem, který zjedná v auditoriu absolutní zájem o besedu. V českém knižním prostředí ovšem působí více vlivů, zejména komerčního, tedy peněžního rázu. Pro současné vydavatele je výhodnější nakoupit licenci díla než zaplatit dobře odvedenou práci českého autora. Výsledkem je všeobecný pokles vzdělanosti, protože tyto procesy neovlivňují jen obor military literatury, ale všechny oblasti naučných knih. Vycházející publikace se pak netýkají českého prostředí.“

11. Ve vašich knihách se objevuje mnoho ilustrací, myslíte si, že jsou důležité?

„V období mimořádné vizualizace způsobeném rozvojem výpočetní techniky je nutné, aby naučná kniha měla vynikající obrazový aparát. Doba je jinde, než byla před dvaceti lety. Naučná literatura bez výstižných obrázků nemá šanci zejména u mladšího čtenáře uspět.“

12. Do jaké míry jsou ilustrace ve Vašich knihách od Vás a do jaké míry od někoho jiného?

„Postupně jsem se propracoval k tomu, že v naučných knihách jsou používány jen mé ilustrace. Do budoucna bych chtěl, aby tomu bylo tak i v ostatních dílech, pohádkách apod. Dílem je to způsobeno i tím, že opravdu dobrých ilustrátorů je velmi málo. A ti, kteří jsou dobří, nechtějí vytvářet obrázky do knih neproslulých autorů za málo peněz. Moje práce jsou plně vyhovující v tomto směru.“

13. Co bylo impulsem pro zpracování komixu dobrodružných knih?

„Podpora růstu povědomí o Maxovi jako knižním hrdinovi dnešní doby. Záměr selhal.“

14. Jaká je Vaše nejoblíbenější kniha, kterou jste doposud napsal?

„Nemám na díla z mé hlavy vyhraněný názor. Zpravidla nejoblíbenější je ta kniha, kterou jsem právě dopsal. Postoj je dán i tím, že se nadále dovednostně zlepšuji. Starší díla bych mistry v současnosti výrazně stylisticky upravit. (Experiment Max, Faktor Max).“

15. Líbilo by se Vám filmové zpracování Vašich knih?

„Pochopitelně jsem se touto myšlenkou zabýval, ale v současnosti považuji českou filmovou tvorbu za obecně upadající, takže svolení k filmovému zpracování bych

s velkou pravděpodobností renomovaným českým filmovým tvůrcům nedal. Můj knižní příběh tak zůstane dobrým čtivem, což považuji za lepší, než neumělé zpracování, kterého bych se od českých filmařů s velkou jistotou dočkal.“

16. Je známo, že pořádáte besedy pro děti a mládež? Jak často? Mají o to zájem?

„V současnosti autorská čtení pořádám jen výjimečně. Jedna akce za půl roku.“

17. Připravujete momentálně nějakou novou knihu? Pokud ano, jakou?

„Právě teď utvářím pokračování moderních pohádek Bratři bagři v betonové říši. Spíše se ovšem věnuji grafické tvorbě.“

18. Jaké je to být známý?

„Nejsem známý.“

19. Co byste poradil těm, kteří by rádi jednou vydali svou knihu?

„Jestliže nejste přesvědčeni, že váš talent je naprosto mimořádný a snese srovnání s nadáním špičkových světových autorů, věnujte se něčemu jinému. Grafomanů je v českém kulturním prostředí opravdu dost.“

20. Co byste poradil mladým čtenářům?

„Čtete a dobře se bavte!“³²

³² Jiří Macoun

4. PŘEHLED TVORBY

„Vždy když autor píše knihu, má obavy, že ji recipient odloží po přečtení prvních stran. Po celou dobu psaní se snaží udržet děj zápletek až do úplného konce, protože takový styl budí pozornost a nenechá nás přestat číst.“³³

4.1 Počátky autorovy tvorby

Devadesátá léta dvacátého století byla léta, kdy autor začal vymýšlet dobrodružné příběhy pro mládež, ve kterých dbal na zábavnost a napětí. První povídky vyšly v souboru povídek Experiment Max (2002). Povídky měly veliký úspěch a na žádost čtenářů napsal volné pokračování krkolomných příhod školou povinného badatele Maxe nazvané Faktor Max (2004). Nejnovějším pokračováním je kniha Plus Minus Max (2008). Na jaře roku 2004 začala autorova spolupráce s nakladatelstvím Computer Press (též CP Books nebo C Press) na knihách pro mladé historiky – válečníky. Historicko-válečné publikace jsou protipólem zahraniční naučné literatury pro mládež, která české dějiny pomíjí. Když sepsal asi víc než polovinu povídek do pozdější knihy Experiment Max, rozhodl se vyzkoušet text na čtenáři mladého věku. Experiment zkusil na malém čtenáři své známé, který rád čte. „*Tohoto mladého čtenáře povídky zaujaly natolik, že nechtěl dělat nic jiného, četl je neustále dokola a dokonce dovedl odříkat celé odstavce nazpaměť lépe, než já*“, tvrdí Jiří Macoun. Na základě popsaného experimentu bylo usouzeno, že bude dobré, když povídky nezůstanou „v šuplíku“, ale budou publikovány.³⁴

³³ Jiří Macoun

³⁴ MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24].

Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

4.2 Řazení publikací chronologicky

Jiří Macoun vydal v průběhu jedenácti let třináct publikací, a jak lze z níže uvedeného přehledu vidět, četnost vydání byla přibližně jedna kniha za rok, kromě roků 2007 a 2011, kdy byly vydány knihy dvě, a kromě roků 2003, 2009 a 2010, kdy nevyšla žádná.

Přehled dosud napsaných a vydaných knih Jiřího Macouna řazených chronologicky:

Experiment Max (2002)

Faktor Max (2004)

Československé pevnosti (2005)

Tanky, stručná historie (2006)

České vojenské letectvo (2007)

Významné bitvy v Čechách a na Moravě (2007)

Plus Minus Max (2008)

Slavné střelné a raketové zbraně (2011)

Bratři bagři (2011)

Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě (2012)

Lepší dějiny česka (2013)³⁵

4.3 Řazení publikací žánrově

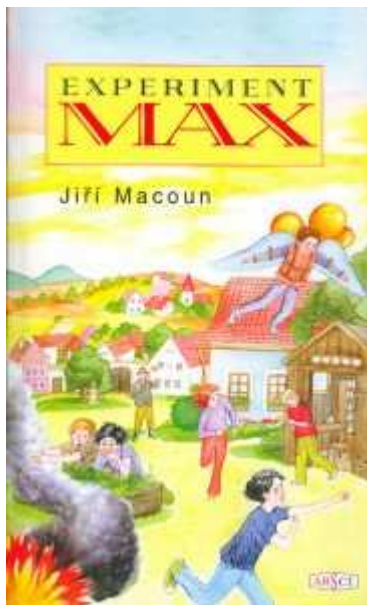
Jiří Macoun se zabývá různými žánry české literatury pro děti a mládež. Ve svých dobrodružných a naučných publikacích se snaží podporovat rozvoj přírodovědných a technických znalostí dnešní mládeže, věnuje se historickým souvislostem, jež jsou klíčové pro pochopení vývoje a rozvoje vědy, technologie a průmyslových dovedností společnosti. Je také autorem jedné pohádky a v dnešní době pracuje na jejím dalším pokračování. Momentálně se ovšem Jiří Macoun věnuje grafické činnosti.

³⁵ Jiří Macoun: knihy. *Databáze knih* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/autori/jiri-macoun-3404>

4.3.1 Dobrodružná literatura

Experiment Max (2002)

Obrázek 2 Kniha Experiment Max (2002)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/dobrodruzne/experiment-max.html>

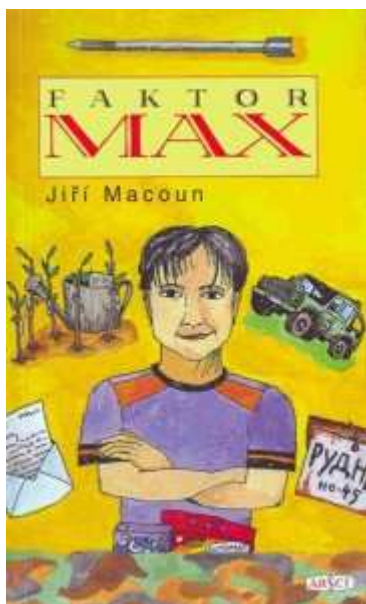
Hlavními postavami této knihy jsou Maxmilián (Max), Tereza, Daniel, Kroupa, Veronika, Vejsada, Kateřina.

Kniha Experiment Max je soubor povídek ze života školou povinného badatele Maxe. Jednotlivé příběhy spolu jen úzce souvisí, čímž jsou vhodné i pro méně zkušené čtenáře. Znamená to, že každý jednotlivý příběh má své napětí a dobrodružství a své vlastní zakončení. Při četbě povídek se čtenáři přímo ponoří do děje a stávají se tak spolu s Maxmiliánem spoluúčastníky například výroby kulových blesků, odpalování neřízených jindy zase samonaváděcích strel důmyslné konstrukce, lovu bludiček či několika vzduchoplaveckých pokusů.

Maxmilián Brož ověřuje pokusy učebnicové poznatky z přírodních věd a k tomu potřebuje pomoc dětí ze sousedství. Nebylo by to ovšem dobrodružství, kdyby se jim pokusy občas nevymkly z rukou.

Faktor Max (2004)

Obrázek 3 Kniha Faktor Max (2004)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/3/faktor-max.jpg>

Hlavní postavy jsou Maxmilián, Tereza, Daniel, Kroupa, Veronika, Vejsada, Kateřina.

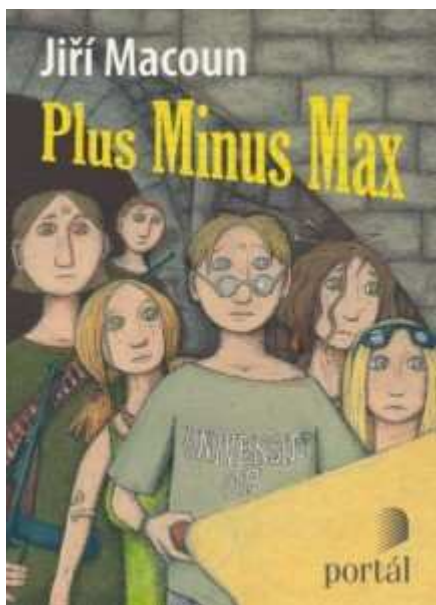
Faktor Max navazuje volně na počáteční Maxmiliánovy badatelské příhody. Napínavý příběh se odehrává během prázdnin. Max po potížích s výrobou diamantů a geomagnetickou elektrárnou vlastní konstrukce dokonce zavléče své kamarády do hlubin uranového dolu. Ač ho stíhá jeden nezdar za druhým, využije nakonec svých znalostí i velké podpory ostatních dětí k odvrácení velké katastrofy.

Faktor Max je ideální příručkou fyziky s občasným ukročením do chemie, biologie, mineralogie, zeměpisu, ale třeba i dějepisu. Děti narážejí na různé praktické problémy, které většinou jen díky „chodící encyklopedii“ – Maxovi – dokáží vyřešit. A tak jednak vidí, k čemu všechny ty znalosti jsou, jednak si hned vyzkoušejí, jak se poučky dají uplatnit v praxi a zda opravdu fungují, či nikoliv. Velkou výhodou má ale Faktor Max v tom, že jde o čtení napínavé, kde se příběh komplikuje čím dál tím víc, nabalují se na sebe podružné situace, které děti staví před nové a nové problémy. Jako ve správné detektivce ale nakonec vše jaksi souvisí se vším, vše se vyřeší.

Ukázka kapitoly Operace Angrešt z této knihy je v Příloze č. 1.

Plus Minus Max (2008)

Obrázek 4 Kniha Plus Minus Max (2008)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/dobrodruzne/plus-minus-max.html>

Hlavní postavy jsou Maxmilián, Tereza, Daniel, Kroupa, Veronika, Vejsada, Kateřina.

Plus Minus Max je třetím a zatím posledním pokračováním série dobrodružných příběhů, které Maxmilián se svými kamarády a hlavně kamarádkami prožívá během školního roku. Max, fyzik a badatel, je okolnostmi přinucen stát se fotbalovým hráčem navzdory své vůli. Ovšem jen holky Hvězdovorky mu svou podporou otevírají dvířka ke sportovní slávě. Právě ony mu uvaří povzbuzující nápoj, který pomáhá nejenom sportovcům, ale dokonce proměňuje některé propadlíky v úspěšné žáky. Následné katastrofy při zkouškách elixíru Maxe a jeho kamarády přivedou na stopu překvapivého vynálezu. Se svým týmem musí společně překonávat záludné intriky samotného ministra školství a celé jeho rodiny, aby vítězství v boji o nápady strhli na svou stranu a dokázali sami sobě i čtenářům, že schopnost přemýšlet, mít vlastní názor, hodně znát a stát na straně spravedlnosti se vyplácí i v dnešním světě zbaveném kladných vzorů a ovlivněném negativními událostmi.

Jiří Macoun chce psát knihy, která by děti zaujaly. Dle mého názoru splnily knihy o Maxovi tento hlavní cíl a lze je považovat za velmi vydařenou záležitost. Ačkoliv jsou prosáklé fyzikálními „oříšky“, čtou je i dívky, protože zároveň je to čtení o kamarádství,

pomoci, spolupráci, celkově o životě, který je ve skupině přátel, spolužáků či vrstevníků prožíván a který je velmi důležitý. Publikace jsou napsány tak, že dětem sedí. Přestože autor občas zachází do problémů vskutku odborných, nikdy není nesrozumitelný, příliš nepoučuje, nemluví v nepochopitelných termínech. Jediné, co bych dílům vytkla, je přílišná nadměrnost pravopisných chyb a překlepů, a z tohoto důvodu bych doporučila pečlivější redakci a kontrolu před vydáním.

4.3.2 Naučná literatura

Jak už bylo zmíněno, vojenství a historie jsou autorovým největším koníčkem. Lze to poukázat i v reakci na sdělení adresy mého bydliště: „*Jak jsem si přečetl Leptač, hned mi v hlavě vyskočilo asi 5 řopíků vnitrozemské linie lehkého opevnění z roku 1937 na východním úbočí hory Libín. Nikdy jsem tam ovšem nebyl. Mé soukromé amatérské průzkumy se vždy týkaly západní části tohoto úseku, od Libínského Sedla všeobecně na západ.*“³⁶

Nedostatek vhodné naučné literatury může být jednou z příčin, proč čtenáři mladšího i staršího školního věku příliš nečtou. Napsání knih o technice, historii či přírodních vědách pro děti a mládež je obtížné. Čtenáři starší vyžadují knihy s hlubším pohledem na věc, zaměřené na detaily, jež přesahují základní fakta.

Knihy z řady Stručná historie jsou určeny pro rozšíření všeobecného přehledu čtenářů přibližně od jedenácti let, kteří by například rády vykonávali povolání, kde se prolíná tvořivost se všeobecným přehledem. Umět číst a vědět něco navíc vždy napomáhá rozvoji osobnosti žádoucím směrem.

Jako autor knih pro děti a mládež se Karel Macoun pokusil učinit kroky k nápravě výše popsaného stavu. V roce 2004 navázal spolupráci s redaktorem Oldřichem Růžičkou (později s Andreou Brázdovou) z vydavatelství a nakladatelství Computer Press. Rozhodli se připravit publikace převážně tvořené obrázky, které budou určeny právě pro čtenáře a čtenářky od dvanácti let věku, kteří nečtou. Domácí vojenská a historická

³⁶ Jiří Macoun

tématika zvítězila nad vědou a technikou, protože zbraně zajímají chlapce i v dnešní době.³⁷

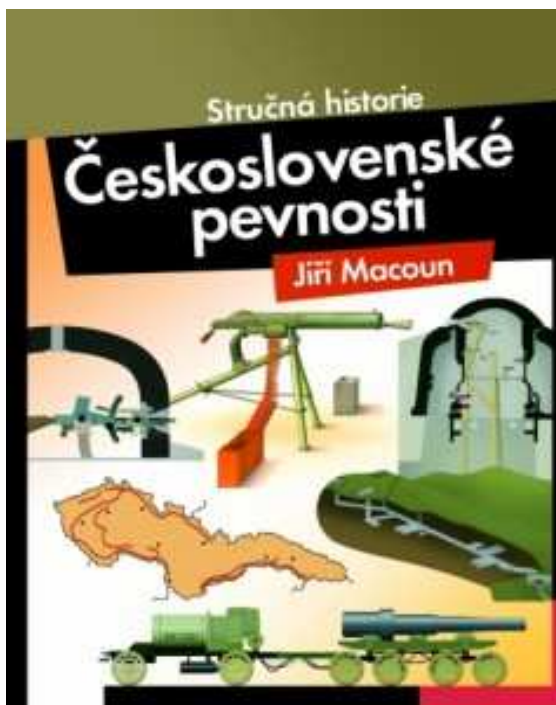
Prvky použité při tvorbě autorových knih, které by měly napomoci rozvoji čtenářských schopností:

- jednoduchá větná stavba, beroucí ohled na nezkušené čtenáře, kteří pak lépe chápou text,
- názorné ilustrace,
- stručný, jasný a zajímavý popis událostí a souvislostí,
- výstižné popisy k obrázkům,
- test na konci knihy umožňuje čtenáři ověřit si úroveň znalostí získaných četbou,
- přehled správných odpovědí k testu.

³⁷ Jiří Macoun

Československé pevnosti (2005)

Obrázek 5 Kniha Československé pevnosti (2005)

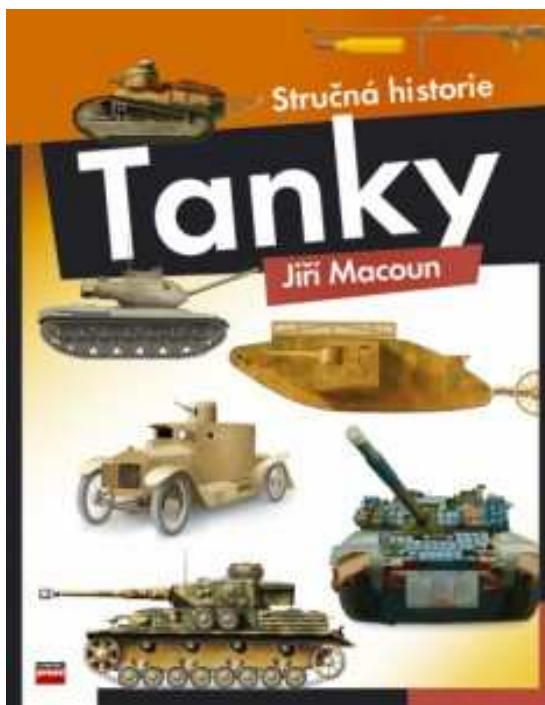
Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/38/pevnostiobalka2.jpg>

Kniha seznamuje mladé čtenáře s tím, jak se československé ozbrojené síly připravovaly na válečný střet s Německem v období před druhou světovou válkou. Zaměřena je na českou pevnostní výstavbu ať kulometných objektů, neboli řopíků, tak i samostatných pěchotních srubů s protitankovými kanóny či podzemních dělostřeleckých tvrzí s minometnou a houfnicovou výzbrojí. Stručně připomíná i jiné druhy zbraní, například kulomety, tanky, letadla a jiné. Text nepomíjí ani vývoj událostí, které se udály na podzim roku 1938, konkrétně obsahuje znění Mnichovské dohody i zhodnocení následků politiky evropských mocností pro poválečné uspořádání světa.

V knize je popsána například zbraň Světově proslulý český kulomet vz. 26.

Tanky, stručná historie (2006)

Obrázek 6 Kniha Tanky, stručná historie (2006)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/39/tankyobalka2.jpg>

Kniha Tanky přináší čtenářům od jedenácti let věku základní přehledný vývoj tanků v historii devadesáti let, dále popisuje přínosy českých konstruktérů ve světovém vývoji obrněné techniky před druhou světovou válkou a také zde nalézt informace o tom, že první tankovou bitvu v dějinách vyhrály právě české tanky, byť ovládané německými vojáky. Čtenář získá přehled o nejmodernějších obrněncích a zbraních určených k jejich ničení, jakými jsou například laserem zaměřované rakety, pancéřové pěsti, střely s usměrněným výbuchem, šípové střely a podobně. Kniha přináší i stručné přehledy dějinných událostí, kterých se tanky zúčastnily (nejzásadnějšími jsou válka v Koreji, boje Izraele se sousedy, Kuvajt a Irák) v ideologicky nezkresleném reálném pohledu.

České vojenské letectvo (2007)

Obrázek 7 Kniha České vojenské letectvo (2007)

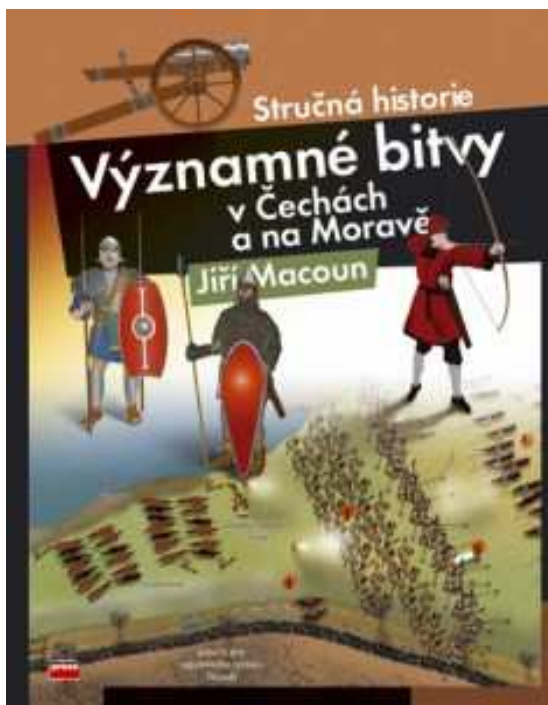
Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/17/letadla2.jpg>

Zájemcům o letadla a letectví od 11 let věku je určena kniha, která přináší ucelený obraz vývoje vzdušných sil v Čechách od roku vzniku samostatného československého státu 1918 přes boje druhé světové války až po jeho současný stav.

Ve srovnání s jinými knihami v ní lze nalézt nejen informace o letadlech, ale také o jejich výzbrojích. V průběhu knihy je líčena taktika, se kterou byla česká letadla nasazována do bojů proti Polákům, Maďarům, Němcům i Američanům v uplynulých devadesáti letech. Kniha je vhodná svou stručnou formou i pro čtenáře, kteří nejsou vyhraněně leteckými nadšenci.

Významné bitvy v Čechách a na Moravě (2007)

Obrázek 8 Kniha Významné bitvy v Čechách a na Moravě (2007)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/40/bitvyobalka2.jpg>

Kniha rozebírá bitvy, které se udály za posledních tisíc let na území Čech a Moravy, tedy od dob Římanů až po současnou dobu. Dále informuje čtenáře o tom, jak se zbraně vyvíjely a jaké taktiky byly používány. V porovnání s encyklopedickými naučnými knihami zahraničních autorů pro mládež se zabývá zásadně bitvami, které byly uskutečňovány na našem území, s výjimkou bitvy na Moravském poli. Kniha rozvíjí znalosti z hlediska vlastivědného, dějepisného, historického i zeměpisného, a proto je vhodná pro žáky základních i středních škol, kdy by mohla přiměřeným způsobem rozšiřovat a zpestřovat látku probíranou v těchto hodinách.

Slavné střelné a raketové zbraně (2011)

Obrázek 9 Kniha Slavné střelné a raketové zbraně (2011)

Zdroj: <http://baila.net/img/63fa1265daefe5b1>

V této knize se lze dozvědět základní informace o ručních i dělostřeleckých zbraních a bojových prostředcích s raketovým motorem v přehledném vývoji od nejstarších dob až po počátek jednadvacátého století. Například lze zmínit činnost pistolí, kulometů, kanónů, ručnic, raket a jiných zbraní. Barevné ilustrace v knize přehledně ilustrují a vysvětlují princip fungování těchto zbraní a prostředků, což by mohlo zaujmout různě technicky zdatné žáky či dospělé. Čtenáři se přehledným způsobem dozvídají taktiku boje a vliv při použití jednotlivých zbraní a prostředků. V průběhu celé knihy se také dočítáme o slavných zbraních českých puškařů a konstruktérů, které dosáhly celosvětového věhlasu a uznání.

Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě (2012)

Obrázek 10 Kniha Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě (2012)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/43/dejinyopevobalka2.jpg>

Publikace Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě se zabývá opevňováním osad v době kamenné, skalními pevnostmi z doby měděné, keltskými opevněními, římskými opevňovacími tábory, vývojem středověkých slovanských hradisek a kamenných hradů, způsoby obrany opevnění před vynálezem palných zbraní, vývojem rondelového a bastionového opevnění, železobetonovým stálým opevněním z let 1935–1938, které byly zřizovány proti početným nepřátelům republiky. Tyto a mnohá další jsou témata knihy Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě.

Lepší dějiny česka (2013)

Obrázek 11 Kniha Lepší dějiny česka (2013)

Zdroj: <http://www.databazeknih.cz/knihy/lepsi-dejiny-ceska-165164>

Nejnovější naučná encyklopedie je dostání jak v knižní, tak i v moderní elektronické podobě ve formě e-knihy, která se stala velkým hitem. I když si se domnívám, že tištěná podoba knih je lepší, i spisovatelé se musí přizpůsobovat moderním technologiím, a jak se zde ukázalo, mělo to úspěch. Dá se říci, že dílo představuje alternativní druh sci-fi literatury, jež je psána čtivým způsobem. Ačkoliv popis fiktivního vývoje české novodobé státnosti je strohý, autorovy nápady mu dodávají spád.

Na tématech výše uvedených knih si mohou čtenáři procvičovat čtení a pochopení rozsáhlejšího odborného textu a tím si procvičovat čtenářskou gramotnost, která se v dnešní době u školáků vytrácí. Znamená to, že nejsou schopni s textem pracovat a porozumět mu. Dle mého názoru knihy K. Macouna tento požadavek splňují tím, že jsou sice odborné, ale zároveň čtenářsky přístupné.

4.3.3 Pohádky

Bratři bagři (2011)

Obrázek 12 Kniha Bratři bagři (2011)

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/23/obalkabb.jpg>

Moderní pohádka je věnována předškolákům a začínajícím školákům. Příběhy tří sourozenců bagrů – rypadel, kteří se nazývají MUR, SUR a VUR, jsou určeny pro chytré kluky a holky. Pohádkové vyprávění o světě dospělých obsahuje spoustu kouzelně uhrančivých popisů a informací o bagrech, a nejen o nich. Pro maminky, čtenářky a ostatní čtenáře, kteří technice příliš nerozumí, je připojen slovník odborných výrazů.

4.3.4 Komiks

Protože povědomí o knižních příhodách pachatele katastrof Maxe bylo nicotné, pokusil se Jiří Macoun nepříznivý stav napravit sepsáním scénářů pro obrázkové příběhy. Zájemců z řad grafiků a kreslířů, kteří by rádi spolupracovali, našel několik, ale nevyhovoval mu jejich výtvarný projev. Požadoval, aby obrázky k Maxovi byly jednoduchého a zároveň dobře čitelného výrazu jako příběhy samotné.³⁸

Po dlouhém hledání mu byl zprostředkován kontakt na kreslířku Zdeňku Študlarovou, která jeho představy splnila. Dokázala podle prostých podkladů svou vlastní invencí dotvořit jednání postav i skvěle zachytit prostředí, ve kterém se příběhy odehrávají.³⁹

Bohužel pro čtenáře ve věku deseti až patnácti let vychází v Čechách jen časopis ABC, který seriál odmítl pro neslučitelnost grafiky komiksu s image periodika. Přibližně jeden rok příběhy vycházely v již zaniklém časopisu Moje první noviny. Vydavatel zaplatil jen asi polovinu honorářů.⁴⁰

Komiks Experiment Max nebyl ovšem prvním autorovým tvůrčím počinem v tomto žánru. Na telefonickou prosbu redaktorky časopisu Moje první noviny měl do třiceti minut vytvořit námět pro celý obrázkový seriál na deset pokračování o měření času, hodinách a hodinářích a napsat scénář pro první díl a poslat ho mailem do redakce. Podařilo se a byla to pro něho velmi dobrá zkušenost.⁴¹

³⁸ Jiří Macoun

³⁹ MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace--komiksy/komixy.html>

⁴⁰ MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace--komiksy/komixy.html>

⁴¹ MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace--komiksy/komixy.html>

Obrázek 13 Komix Experiment max. Kvadlo osudu

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/original/36/kyvadlo.jpg>

4.3.5 Ilustrace

V naší moderní, technicky založené době by knížka literatury faktu měla obsahovat názorné ilustrace. Mladí čtenáři, kteří jsou zvyklí na grafiku počítačových her, knihy bez propracovaných obrázků odkládají a ztratí o ně zájem. Zhotovování ilustrací pro knihy o dějinách válečnictví se ukázalo jako vůbec největší překážka z hlediska nároků na čas. Aby urychlil práce spojené s přípravou knih, naučil se obrázky kreslit sám.⁴²

Jiří Macoun rozdělil ilustrace do 4 okruhů:

- volná tvorba,
- architektura,
- mapy a schémata,
- zbraně.⁴³

Obrázek 14 Například obrázek Jiřího Macouna k tématu – zbraně.

Zdroj: <http://www.macoun.estranky.cz/img/original/35/tank.jpg>

V současné době se autor věnuje nejvíce právě grafické činnosti.

⁴² MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace-->

⁴³ MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace-->

5. ARCHIV, RECENZE

Ohlasy na tvorbu Jiřího Macouna zasílají na jeho vlastní internetové stránky jak mladí, tak i dospělí čtenáři. Recenze a hodnocení poskytují také odborně způsobilí čtenáři.

Jako příklad lze uvést hodnocení univerzitního pedagoga Ondřeje Hausenblase:

„Je to velmi pěkné čtení. Dobré nejen pro pubertáky, kteří by rádi četli Rychlé šípy, ale nemůžou je už snést pro jejich přílišnou naivitu a historickou odlehlost. Dobrodružné příhody, jaké pamatujete třeba z Trosečníků z Vlaštky - děti si tu umějí pomoci, a to jak k tomu, aby se namočily v nějakém dobrodružství, tak aby z něho vyběhly. Vřele doporučuji učitelům přírodních věd, nejen fyzikům, kteří možná hledají něco z vědního oboru, co by ale jejich žáci mohli číst jako beletrii. A o čem by děti mohly potom si popovídat, podiskutovat, mít osobní názor postavený na osobním pochopení, a porovnávat své porozumění s druhými - přesně to, co se úlohou na "volný pád po nakloněné rovině s rovnováhou o tyči" provádět ve výuce nedá. Příběh Faktor Max je sice dost nabitý vědomostmi, ale nikoliv "poučně", protože je pravdě dost podobně má v hlavě jeden z party, zvědavý a do poznávání zažraný kluk Max (takové občas známe, není to nic neživotného, ale je to přece jen poněkud vzácný exemplář). A ten kluk jich využívá právě v dobrodružstvích celé party kamarádů.“⁴⁴

V záporných kritikách se čtenáři shodují na tom, že je v textech spousta zbytečných chyb a překlepů, což svědčí o nedostatečné redakční přípravě.

⁴⁴ MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24].

Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

6. ZÁVĚR

Spisovatel, ilustrátor a badatel Jiří Macoun dětem a mládeži rozumí, ví, jaké jsou jejich zájmy a potřeby, a tomu odpovídá i styl jeho tvorby, jež se těmto skutečnostem dokáže přizpůsobit. Ačkoliv se zdá, že tento typ četby spíše upřednostňují chlapci, myslím si, že i dívky si ji rády přečtou. Knihy jsou velmi čtivé a přestože často mají odborná témata, jsou napsány jednoduchou formou, stručně a výstižně, takže dětem vyhovují, baví je a zároveň se dozvídají nové poznatky. Díla jsou doplněna o názorné obrázky s lehce pochopitelnými popisky, což je dle mého názoru přehlednější než jednolitý text. Zároveň jsou to i knihy, kde lze najít sociální prvky jako kamarádství, pomoc, spolupráce, které jsou v dnešní moderní chaotické době ztrácejícím se faktorem. Publikace Jiřího Macouna bych doporučila nejen mladým čtenářům a čtenářkám, ale i jejich rodičům nebo například učitelům fyziky, dějepisu či jiných aprobací.

Za velké plus považuji i autorská čtení, kterých se spisovatelé a žáci účastní. Uskutečňuje se v knihovnách či na základních školách a jeho hlavním cílem je představení a předčítání z nových knížek. Myslím si, že je to jeden ze způsobů, jak děti a mládež přimět k tomu, aby četli. Dalším způsobem mohou být například e-knihy, protože se přizpůsobují moderním technologiím, které dnešní mládež zajímají více než knihy.

7. ZDROJE

Literatura:

ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. Adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež.* Praha: Portál, 2006.

CHALOUPKA, O; NEZKUSIL, V. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury II.* Praha: Albatros, 1976

MACOUN, J. *Bratři Bagři.* Praha: XYZ, 2011.

MACOUN, J. *Československé pevnosti. Stručná historie.* Brno: CP Books, 2005

MACOUN, J. *Tanky. Stručná historie.* Brno: CP Books, 2006

MACOUN, J. *Významné bitvy v Čechách a na Moravě. Stručná historie.* Brno: CP Books, 2007

MACOUN, J. *České vojenské letectvo. Stručná historie.* Brno: CP Books, 2007

MACOUN, J. *Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě.* Brno: CP Books, 2012

MACOUN, J. *Experiment Max.* Praha: Arsci, 2002

MACOUN, J. *Faktor Max.* Praha: Arsci, 2004

MACOUN, J. *Plus Minus Max.* Praha: Arsci, 2008

MALEČEK, B. *Cesty současné literatury pro děti a mládež. Dotyky, kontexty, literatura pro mládež a didaktika.* Brno: BM Typo, 2006

CSc. TOMAN, J. PaedDr. Doc. *Současná česká literatura pro děti a mládež (Tvorba devadesátých let 20. století).* Brno: CERM, 2000

CSc. TOMAN, J. PaedDr. Doc. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury.* České Budějovice: PedF JU, 1992

ULIČNÝ, O. *Prostor pro jazyk a styl.: lingvistické analýzy současné české prózy pro děti a mládež.* Praha: Albatros, 1987

Periodika:

Ladění. Časopis pro teorii a kritiku dětské literatury. Brno: Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, 2005. Čís.1/2005. Ročník 10 (15).

MÜLLER, H. a kol. *Zamyšlení nad comics. Zpráva ze sympozia.* Frankfurt nad Mohanem: Výzkumný institut literatury pro mládež Univerzity J. W. Goetha. Zlatý máj, 1983, č. 10 *Zlatý máj. O dětské literatuře a umění.* Praha: Česká sekce IBBY, 2000.

Internetové servery:

Baila. *Baila* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://baila.net/img/63fa1265daefe5b1>

Jiří Macoun: knihy. *Databáze knih* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.databazeknih.cz/autori/jiri-macoun-3404>

Jiří Macoun: knihy. *Databáze knih* [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné

<http://www.databazeknih.cz/knihy/lepsi-dejiny-ceska-165164>

MACOUN, J. O autorovi. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz>

MACOUN, J. Ilustrace, komiksy. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor* [online]. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/ilustrace--komixy/komiksy.html>

MACOUN, Jiří. Dobrodružné: Faktor Max. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Dobrodružné* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/3/faktor-max.jpg>

MACOUN, Jiří. Dobrodružné: Plus-minus-max. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Dobrodružné* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/clanky/dobrodruzne/plus-minus-max.html>

MACOUN, Jiří. Stručná historie: Československé pevnosti. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/38/pevnostiobalka2.jpg>

MACOUN, Jiří. Stručná historie: Tanky – stručná historie. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/39/tankyobalka2.jpg>

MACOUN, Jiří. Stručná historie: České vojenské letectvo. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/17/letadla2.jpg>

<http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/17/letadla2.jpg>

MACOUN, Jiří. Stručná historie: Významné bitvy v Čechách a na Moravě. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online]. [cit. 2015-03-24].

Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/40/bitvyobalka2.jpg>

MACOUN, Jiří. Stručná historie: Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online].

[cit.2015-03-24].

Dostupné z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/43/dejinyopevobalka2.jpg>

MACOUN, Jiří. Pohádky: Bratři Bagři. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Pohádky* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/picture/23/obalkabb.jpg>

MACOUN, Jiří. Fotoalbum: Komiksy. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Fotoalbum* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/original/36/kyvadlo.jpg>

MACOUN, Jiří. Fotoalbum: Ilustrace - zbraně. MACOUN, Jiří. *Jiří Macoun - spisovatel a ilustrátor: Stručná historie* [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné

z: <http://www.macoun.estranky.cz/img/original/35/tank.jpg>

SVOBODA, Samuel. Jiří Macoun: Konec zlatých českých ručiček. *TOP VIP: Knihy* [online]. 2012 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.topvip.cz/rozhovory/jiri-macoun-konec-zlatych-ceskych-rucicek>

ŠUBRTOVÁ, Milena. Nová literatura pro děti a mládež. *Portál české literatury: Nová literatura* [online]. s. 1 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/nova-literatura/nova-literatura-pro-deti-a-mladez/>

20.lekce 12. století v: Próza naučná a odborná. [online]. s. 9 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: http://is.muni.cz/el/1421/jaro2011/LJMedA06/um/20_12_stoleti_V.pdf

8. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Jiří Macoun.....	21
Obrázek 2 Kniha Experiment Max (2002)	30
Obrázek 3 Kniha Faktor Max (2004).....	31
Obrázek 4 Kniha Plus Minus Max (2008).....	32
Obrázek 5 Kniha Československé pevnosti (2005)	35
Obrázek 6 Kniha Tanky, stručná historie (2006).....	36
Obrázek 7 Kniha České vojenské letectvo (2007).....	37
Obrázek 8 Kniha Významné bitvy v Čechách a na Moravě (2007)	38
Obrázek 9 Kniha Slavné střelné a raketové zbraně (2011).....	39
Obrázek 10 Kniha Dějiny opevňování v Čechách a na Moravě (2012)	40
Obrázek 11 Kniha Lepší dějiny česka (2013).....	41
Obrázek 12 Kniha Bratři bagři (2011)	42
Obrázek 13 Komix Experiment max. Kvadlo osudu	44
Obrázek 14 Například obrázek Jiřího Macouna k tématu – zbraně.....	45

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.

Vybraná kapitola z knihy Jiřího Macouna Faktor Max vypráví o náročných testech důmyslných maskovacích oděvů, které si Max s kamarády a kamarádkami sám ušil, aby se dokonale skryli před hlídkami profesionálních vojáků střežících vojenský prostor.

Kapitola Operace Angrešt

„Co jste na mě zase políčili za pitomost!“ rozohněně vykřikl Daniel druhého dne ráno, jakmile vstoupil do dveří Maxmiliánovy kuchyně. Rozzlobeně mával letákem, který našel v dopisní schránce. „Tentokrát vám na špek neskočím!“ Vejsada zvedl oči od práce. „Uklidni se,“ doporučil Danielovi smírně. „Kde máš hadry a pytel?“ zeptala se ho Tereza. Daniel ztuhl ve vchodu jako socha. Max, Vejsada, David, Kateřina, Dominik a Kroupa seděli na židlích a bednách nad rozstříhanou pytlovinou s hadry na kolenou. Hrubou hnědou nití díly vlastnoručně jehlami sešivali dohromady. „Vy si opravdu šijete maskovací oděvy?“ zeptal se po chvíli. „Proč? Maskáčová trička a kalhoty z obchodu vám nejsou dost dobrá?“ „Nejsou dostatečně účinná,“ prohlásil Max. „Proč ne? Vždyť vojáci nosí navlas stejné oblečení,“ divil se Daniel. „Nikoliv však příslušníci speciálních sil,“ upozornil ho Vejsada. „Barevné skvrny jen velmi nedokonale napodobují přírodní materiály,“ vysvětlovala Veronika. „Postava v obvyklém maskovacím oděvu vytváří zřetelný obrys, který ji prozradí,“ upozornil Max. „Strápaté okraje naopak splynou s pozadím,“ zasněženě prohlásila Tereza. Daniel se náhle otočil a šel pryč. „Kam jdeš?“ zavolala za ním Veronika. Měla obavu, že se Daniel urazil. „Najít pytel,“ odpověděl Daniel. Pochopil, že bez maskáčů nového stylu by se sám vyloučil z průzkumnického družstva. Holky byly uvytrženy, jak šla klukům krejčovská práce od ruky. Touha mít jedinečný maskovací oblek, byla silnější než odpor k ručním pracím. „Jak obleky vyzkoušíme?“ zeptal se Maxe Kroupa. „Uspořádáme na návsí módní přehlídku,“ vyhrkla Tereza s potměšilým úsměvem na rtech. „Maskovací oděv nelze veřejně předvádět,“ ohradil se Vejsada. „Budeme postupovat jako vojáci ...,“ řekl Max. „Uspořádáte přehlídku vojenskou?“ popíchla Tereza Maxmiliána. V duchu si představila četu pochodujících strašáků. Vyprskla smíchy. „Podnikneme cvičnou akci,“ ohradil se Max a nepřívětivě se podíval na bujaře rozveselenou Terezu. „Proti komu?“

chtěl ihned vědět David. „Proplížíme se k Svatošovi na zahradu,“ navrhl Max. „Proč k Svatošovi?“ „Protože nevlastní psa,“ objasnil Max svůj záměr. „Oči má však ostržít,“ varovně připomenul Vejsada. „Nikdy jsem nepronikl k angreštu nebo jahodám na jeho zahradě.“ „Dostaneš novou příležitost,“ povzbudil ho Max. „Hodnotu maskovacích obleků můžeme věrohodně vyzkoušet jen v opravdu obtížných podmínkách.“ „Kdy se na angrešt vydáme?“ zeptal se Dominik. „Jakmile budeme hotovi se šitím,“ určil Max termín akce a začal zrychleným tempem stehovat štrapatý rukáv. Pozdě odpoledne byly maskovací oděvy hotové. Veronika shlédla bedlivým okem na zkoušku převlečené kluky. Vyhlíželi opravdu jako dokonalí strašáci. „Musíme vás ještě namalovat,“ prohlásila Tereza. „Nejdeme do tanečních!“ ohradil se Daniel. „Moderní válečníci si do akce dělají polní make-up!“ upozornila ho Tereza a ihned vyhledala v policiče časopis s fotografií příslušníka námořní pěchoty, která ji ráno při Maxově instruktáži zaujala. Jeho obličej byl pomalován černými a hnědými skvrnami. Tvář vojáka se podobala kamufláži obrněného automobilu. „Vy budete vypadat ještě lépe,“ slíbila Tereza Danielovi sebevědomě. Teprve po západu slunce dorazili na výchozí místo plánované operace. „Každý z nás pronikne k Svatošovi na zahradu jednotlivě,“ vysvětlil na okraji lesa svůj záměr Max. Proplíží se k plotu, proleze nebo přelege podle vlastního rozhodnutí na druhou stranu a na zahradě utrhne 10 bobulí angreštu. Pak se vrátí.“ Kluci souhlasně přikyvovali. „Kdo půjde první?“ „Budeme losovat!“ navrhl Daniel. „První půjdeš ty!“ rozhodl Max. „Proč já?“ ohradil se Daniel. „Protože se musíš naučit poslouchat rozkazy. V průběhu vojenských operací demokracie neplatí!“ vysvětlil Max. Daniel nechtěl vypadat jako bázlivec. Mlčky se podřídil Maxmiliánovu rozhodnutí. Podél nízké meze se počal přískoky plížit dolů svahem k Svatošově chalupě. Doplazil se k zahradě. Jednu po druhé, přikrčený za ohradou, zkoušel rukou plaňky plotu. Brzy našel uvolněnou tyčku. Odklonil ji stranou. Max dalekohledem pozoroval, jak se Daniel protáhl na druhou stranu. Přilepený do trávy se propířil k balvanu uprostřed zahrady, za kterým ho nikdo z chalupy spatřit nemohl. Opatrně vykukoval pod kamenem. Angrešty rostly podél stodoly. Tiše se doplazil mezi keře. Bobule měl na dosah. Jako první si uvědomil hrozící nebezpečí Max. V zorném poli dalekohledu spatřil paní Svatošovou, která s miskou v ruce vyšla za rohem stodoly. Šla pro ovoce! Max jen naprázdno polkl. Pro Daniela nemohl udělat vůbec nic. Daniel naštěstí uslyšel kroky ještě dříve, než paní domácí zpozoroval. Duchapřítomně zalehl mezi keříky a přimáčkł se k zemi. Ani nedýchal. Paní Svatošová ho nepostřehla. Klidně procházela zahrádkou a do misky trhala zralé bobule. „Pepo!“ zakřičela z ničeho nic na manžela. „Co je?“ ozval se pan Svatoš ze dvorku. „Máme díru v plotě!“ ohlásila paní Svatošová závalu.

Daniel by se nejraději proměnil v krtka a zahrabal se do země. Dopustil se chyby. Vykloněnou plaňku nevrátil na své místo a tím se prozradil! Pan Svatoš vyšel zpoza stodoly s vidlemi v rukou. „Tamhle,“ řekla paní Svatošová a ukazovala prstem na poškozené místo ohrady. Daniel se ani nepohnul. V duchu doufal, že ho maskovací oděv uchrání. Nemýlil se. Paní Svatošová si Daniela mezi keři vůbec nevšimla. Šlápla mu na záda plnou vahou. „Hu!“ hekl Daniel. Paní Svatošová nebyla lehkonožnou modelkou. Podpatek bílé pantofle zaryla bolestivě pod Danielovu lopatku. „Áááá ...!“ zajechla paní Svatošová. Così měkkého a částečně poddajného pod levým chodidlem ji k smrti polekalo. Daniel se vymrštil na nohy. Chtěl utéci. Paní Svatošová pohlédla zmalovanému Danielovi do tváře. „Vodník!“ vykřikla. Malátně zavrávala. Takovou odpornou příšeru řásnatou by si dříve nedokázala představit ani v nejhorším snu! Daniel nakročil k plotu. „Chyť to!“ zakřičela na manžela paní Svatošová. Pana Svatoše pobízet nemusela. Hbitě poskočil k Danielovi a napřáhl vidle. „Stůj, potvoro pekelná!“ zařval na Daniela. Dopadený průzkumník postřehl ve Svatošových očích nepředstíraný bojový zápal. Daniel si ve zlomku vteřiny uvědomil, že starý muž nebojuje s klukovským vetřelcem, ale opravdovou pohádkovou bytostí a je rozhodnut zapíchnout ji, jakmile se přiblíží dostatečně blízko. Daniel zastavil a zvedl ruce. Pokoušely se o něj mdloby jako před okamžikem o paní Svatošovou. „Jsi člověk, či duch!?“ „Neptej se a píchni to!“ bojovně vykřikla na manžela paní Svatošová. Byla zásadně proti tomu, aby podobné bytosti nedobré chodily po její zahradě. „Née ... ééé,“ vyjekl Daniel neartikulovaně. Pohled naostré bodce vidlí ho připravil o veškerou vůli k odporu. Padl na kolena. Hrůzou nevydal ze sebe již ani hlásku. „Zavřeme to do stodoly,“ rozhodl pan Svatoš. Odhodil vidle a popadl Daniela oběma rukama za maskovací oblek na zádech. Daniel šel sám jako beránek. Pan Svatoš ho svalil ve stodole do slámy a zavřel za ním na závoru vrata. „Co s tím uděláme?“ uslyšel Daniel paní Svatošovou přes prkna. „Zavoláme na to hasiče,“ navrhl Svatoš. „Taky faráře, policii, armádu a záchranku,“ vychrlila paní Svatošová. Nevěděla totiž, která služba by si s dopadenou příšerou nejlépe poradila. „Hasiči postačí,“ usoudil pan Svatoš. Daniel zaslechl rychlé kroky, které zanikly ve stavení. Trochu se oklepal z úleku. Opět začal přemýšlet. V první řadě nahmatal za opaskem mobil. Přístroj byl v pořádku. Paní Svatošová ho naštěstí nerozšlápla. „Jsem uvězněný ve stodole. Zavolali na mě hasiče a možná i policii,“ rozechvělým hlasem oznámil Maxmiliánovi. „Neboj! Vysvobodíme tě!“ povzbudil ho Max. „Až nás uslyšíš na dvoře, tak se ozvi!“ „Pobězte rychle!“ pobídl ho Daniel. „Zachovej klid!“ doporučil mu Max a přerušil spojení. Rychlým během vedl Max k plotu záchrannou výpravu. Kluci přeskakali bezostyšně ohradu a vběhli na dvorek.

„Kde jsi!“ zakřičel Maxmilián z plných plic. „Tady!“ označil Daniel svou polohu a zabušil zevnitř dvakrát pěstí na prkna vrat od stodoly. Max přiskočil k závoře a nadzvedl ji. Vrata se otevřela. Daniel byl opět volný. „Rychle pryč!“ Ve dveřích chalupy se objevila paní Svatošová. Když si uvědomila, že má úděsných potvor plný dvorek, začala ječet tak silně a vytrvale, že přehlušila i kvílení sirény blížícího se hasičského vozu. Kluci se zachránili útekem do lesa. Veronika s Terezou na ně netrpělivě čekaly. Příjezd hasičského vozidla je vyplašil. Oddechly si, až když kluky přepočítaly. Nechyběl nikdo. Vrátili se do kůlny.⁴⁵

⁴⁵ MACOUN, J. *Faktor Max*. Praha: Ars-ci, 2004